

บทที่ 3

การวางแผนทรัพยากรมนุษย์

การวางแผนเป็นกระบวนการขั้นแรกของการดำเนินงาน เพราะการวางแผนจะทำให้รู้ว่า จุดหมายทางของการดำเนินงานอยู่ที่ไหน ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ก็เช่นเดียวกันต้องมีการวางแผนก่อนที่จะสรรหาบุคลากรเข้ามา การวางแผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้องค์การจัดหาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างพอเพียงกับความต้องการ และเป็นผู้ที่มีลักษณะถูกต้องเหมาะสมกับงานที่จะต้องรับเข้ามาในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อให้องค์การสามารถปฏิบัติภารกิจได้ บรรลุวัตถุประสงค์ ตามที่องค์การ หลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์งานแล้ว ทำให้ทราบถึงมาตรฐานการทำงานที่ต้องการ และลักษณะงานต่างๆที่ต้องการ ขึ้นต่อไปจึงเป็นขั้นที่ต้องวางแผนเกี่ยวกับบุคคลที่องค์การต้องการให้มาปฏิบัติงานเหล่านั้น ซึ่งต้องคำนึงถึงทั้งเรื่องคุณภาพ ลักษณะของบุคลากร และจำนวนของบุคลากรที่ต้องการในแต่ละสายงาน

ความหมายของการวางแผนทรัพยากรมนุษย์

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความทางด้านวิชาการไว้ดังนี้

การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการคาดการณ์ความต้องการของทรัพยากรมนุษย์ขององค์การเป็นการล่วงหน้าว่าต้องการบุคคลประเภทใด ระดับใด จำนวนเท่าใด และต้องการเมื่อใด (Put The Right Man On The Right Job) และกำหนดวิธีการที่จะได้มาซึ่งทรัพยากรบุคคลที่ต้องการว่าจะได้มาจากไหน อย่างไร ตลอดจนการกำหนดนโยบาย และระเบียบปฏิบัติต่างๆ เพื่อที่จะให้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อวิเคราะห์คำนิยามของการวางแผนบุคคลที่กล่าวมาจะพบว่ามีส่วนประกอบ 2 ส่วนที่น่าสนใจ คือ การคาดการณ์ (Forecasting) และการกำหนดแผนปฏิบัติ (Programming) การคาดการณ์ จะเกี่ยวข้องกับจำนวนประเภท และคุณภาพของบุคคลที่องค์การต้องการในอนาคต ส่วนการกำหนดแผนปฏิบัติ จะเกี่ยวข้องกับการแสวงหา และกำหนดวิธีการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในองค์การ กล่าวได้ว่า เป็นการนำแนวคิดจากการคาดการณ์มาสู่การปฏิบัติจริง (พยอม วงศ์สารศรี, 2542, หน้า 157)

การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ใช้คาดการณ์ความต้องการด้านทรัพยากรบุคคลขององค์การ อันจะส่งผลถึงการกำหนดวิธีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรและการตอบสนองต่อปัจจัยแวดล้อม ตั้งแต่ก่อนบุคคลเข้าร่วมงานกับองค์การ ขณะปฏิบัติงานอยู่ในองค์การ

จนกระทั่งเขาต้องพ้นออกจากตำแหน่ง เพื่อให้ห้องค์การใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและเป็นหลักประกันว่า องค์การจะมีบุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Life, QWL) ที่เหมาะสม สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รวมขององค์การ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อประสิทธิภาพ ความมั่นคง และการเจริญเติบโตของห้องค์การ บุคลากรและสังคม” (ณัฐพันธ์ เซรนนันท์, 2542, หน้า 63)

การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการสำรวจความต้องการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ได้จำนวนพนักงานที่มีทักษะที่ต้องการ และสามารถจัดหาได้เมื่อจำเป็นต้องใช้ การพิจารณาความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตตามแผนกลยุทธ์ขององค์การ และการกำหนดขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ต้องพิจารณาถึงความต้องการให้พนักงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ตลอดจนลักษณะตลาดแรงงานในอนาคต (สมชาย หิรัญกิตติ, 2542, หน้า 69)

การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่า องค์การสามารถหาคนที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเข้ามาทำงานได้ ตามระยะเวลาที่ห้องค์การต้องการคน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการวางแผนบุคลากรเป็นการคาดคะเนอย่างเป็นระบบในเรื่องของอุปสงค์และอุปทานของพนักงานขององค์การ สำหรับระยะเวลาในอนาคตการคาดคะเนจำนวนและประเภทของพนักงานที่ต้องการก็จะทำให้ฝ่ายบุคคลขององค์การสามารถวางแผนการสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรม และดำเนินการอย่างอื่น ๆ ได้ถูกต้อง (เสนาะ ตีเยาว์, 2543, หน้า 54)

การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการของการวิเคราะห์ความต้องการกำลังคนขององค์การภายใต้สถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาหรือกำหนดกิจกรรมต่างๆที่จำเป็นและทำให้ความต้องการดังกล่าวได้รับความสำเร็จหรือเป็นที่น่าพอใจ (นพ ศรีบุญนาถ, 2546, หน้า 15)

กล่าวโดยสรุป คือ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการคาดการณ์เกี่ยวกับความต้องการกำลังคนในอนาคตในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งต้องคำนึงถึงปริมาณคนที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วยการคาดการณ์กำลังคนนั้นไม่ได้ความถึงเพียงแค่ว่าจำนวนของบุคลากรที่ต้องการใช้ในฝ่ายต่างๆ เท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะของคนด้วยว่าต้องมีคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะอย่างไร จากนั้นข้อมูลเหล่านี้ ก็จะได้นำไปดำเนินการวางแผนการสรรหาบุคลากรที่ต้องการต่อไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทรัพยากรมนุษย์

1. เป้าหมายขององค์กร กล่าวคือ การวางแผนกำลังคนต้องมีความสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร เช่น เป้าหมายขององค์กรมีความต้องการพัฒนาทางด้านไอที (IT) หรือเทคโนโลยี กำลังคนก็ต้องสอดคล้องกับ ไอที (IT) และเทคโนโลยี เป็นต้น
2. นโยบายของรัฐบาล กล่าวคือ นโยบายเกี่ยวกับแรงงานหรือการจ้างงานของรัฐบาล องค์กรเองก็ต้องปฏิบัติตาม เช่น กรณีกำหนดให้มีการจ้างคนพิการด้วย
3. เงื่อนไขตลาดแรงงาน เช่น การวางแผนกำลังคนจะต้องมีความสอดคล้องกับแรงงานในตลาด เนื่องจากจำนวนแรงงานในตลาดแรงงานในแต่ละวิชาชีพมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ฉะนั้นการวางแผนกำลังคนจึงต้องคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพของแรงงานในตลาดที่มีอยู่ด้วย
4. เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ แผนกำลังคนที่องค์กรวางแผนไว้นั้น จะต้องสอดคล้องกับเทคโนโลยี เช่น ต้องวางแผนรับบุคลากรที่รู้เท่าทัน หรือตามเทคโนโลยีได้ทัน

ความสำคัญของการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (นพ ศิริบุญภาค, 2546, หน้า 16)

1. เพื่อให้องค์กรสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตโดยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี
2. เพื่อให้องค์กรทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถภาพของกำลังคนที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อปรับการใช้กำลังคนให้ยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
3. เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์เข้ากับการวางแผนขององค์กร
4. เพื่อให้องค์กรทราบถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่พนักงานผลิตได้กับเกณฑ์ที่องค์กรตั้งไว้
5. เพื่อให้องค์กรสามารถวางแผนความก้าวหน้าอาชีพของพนักงานที่ทำงานในแต่ละอาชีพ และในแต่ละระดับของความรับผิดชอบ
6. เพื่อให้องค์กรสามารถจัดปริมาณ ประเภท และระดับของทักษะของบุคคลให้เหมาะสมกับงานในระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดได้ซึ่งจะเป็นผลทำให้องค์กรและบุคคลบรรลุวัตถุประสงค์ของตนโดยได้รับประโยชน์สูงสุดในระยะยาว
7. เพื่อให้องค์กรสามารถพยากรณ์เกี่ยวกับเงื่อนไขต่างๆ ในอนาคต เพื่อการกำหนดวัตถุประสงค์และโครงการ ตลอดจนการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานให้สัมพันธ์กับเงื่อนไขต่างๆ

8. เพื่อให้องค์กรได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นเรื่องของทุนมนุษย์นั่นเอง

ความจำเป็นของการวางแผนทรัพยากรมนุษย์

1. แรงผลักดันจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สังคมเปลี่ยนแปลง ความรู้เปลี่ยนแปลง การแข่งขันสูงขึ้น ดังเช่นเราจะเห็นว่ากระแสแรงงานมีแนวโน้มมีการศึกษาสูงขึ้น ต้องการความคาดหวังจากหน่วยงานมากขึ้น ต้องการความมั่นคงมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนงานมากขึ้น เมื่อเทียบกับในอดีต

2. แรงผลักดันจากการแข่งขัน เพื่อให้องค์กรมีความพร้อม จากการเปลี่ยนแปลงในข้อ 1 ทำให้มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรตั้งแต่การผลิตสินค้าและบริการ การตลาด การเงิน จนถึงการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นองค์กรจะต้องวางแผนเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเพื่อนำมาใช้ประกอบการทำแผน

3. แรงผลักดันจากภายในองค์กร เพื่อให้องค์กรมีแนวทางปฏิบัติ สามารถดำเนินงานได้อย่างมีระบบ ระเบียบ ทำให้องค์กรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร

กระบวนการวางแผนทรัพยากรมนุษย์

ประกอบไปด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร

องค์กรจะกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานในระยะยาว โดยนำปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ เข้ามาพิจารณา ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางด้านต่างๆ ต่อไปนี้

- 1.1 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
- 1.2 การประเมินสถานการณ์ทางภูมิศาสตร์
- 1.3 ระดับการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น
- 1.4 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ
- 1.5 สถานการณ์ทางการเมืองและกฎหมาย
- 1.6 สถานการณ์ด้านการสร้างผลผลิต

1.7 สถานการณ์ด้านประชากร

2. การคาดการณ์กำลังคนที่มีอยู่ในปัจจุบัน

การวางแผนกำลังคน ควรต้องได้มีการศึกษาข้อมูลเดิมภายในองค์กรก่อน ว่ามีปริมาณกำลังเท่าใด สภาพของแรงงานที่มีอยู่ในองค์กรเป็นอย่างไร ทำการวิเคราะห์แต่ละตำแหน่ง โดยพิจารณาจากขอบเขตในการทำงาน คุณสมบัติของพนักงาน ความรู้ความสามารถ รวมทั้งการคาดการณ์ความสูญเสียกำลังคนในอนาคตด้วย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานให้มีความถูกต้อง และให้มีความสอดคล้องกับกับสภาพแวดล้อมภายนอกด้วย ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี เป็นต้น

3. การคาดการณ์กำลังคนในอนาคต

เป็นการหาจำนวนของบุคลากรที่ต้องการในอนาคต ในช่วงระยะเวลาต่างๆ ซึ่งจะมีเทคนิควิธีการหาแตกต่างกันไป ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป สำหรับแนวทางหรือแหล่งที่มาของความต้องการอาจมาจาก 2 แหล่ง คือ แหล่งที่เป็นแนวทางจากระดับบริหารลงมา หรือจากระดับล่างขึ้นไป ดังนี้

3.1 การวางแผนจากบนลงล่าง (Top-down Approach) เป็นการวางแผนจากระดับบริหารและสั่งการลงมาที่ระดับปฏิบัติการว่าจะให้ปฏิบัติอย่างไร ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของนโยบายนั่นเอง ส่วนการตัดสินใจว่าจะประมาณการอย่างไรนั้น อาจใช้เทคนิคการพยากรณ์ต่างๆ มาช่วยในการตัดสินใจได้ สำหรับเทคนิคการพยากรณ์จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

3.2 การวางแผนจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) การวางแผนจากส่วนล่าง หมายถึงระดับปฏิบัติการหรือแต่ละฝ่ายในองค์กรจะเป็นผู้ประมาณการโดยใช้ข้อมูลต่างๆ มาช่วยในการตัดสินใจ และอาจใช้เทคนิคการพยากรณ์มาช่วยในการคำนวณ เช่นกัน จากนั้นแต่ละฝ่ายจะทำการเสนอให้แก่เบื้องบนหรือระดับบริหารต่อไป ส่วนจะได้รับการอนุมัติตามที่เสนอไปหรือไม่ขึ้นอยู่กับพิจารณาของผู้บริหารต่อไป

4. การจัดทำแผนกำลังคนเพื่อการสรรหาคัดเลือก

เป็นการกำหนดแผนหรือโครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อใช้เป็นโครงการในการสรรหาคัดเลือกต่อไป รวมถึง กิจกรรมอื่นๆ หลายอย่าง เช่น การคัดเลือก การพัฒนาการใช้และการธำรงรักษาบุคคล เป็นต้น

เทคนิคการคาดคะเนความต้องการกำลังคน

1. วิธีการคาดคะเนโดยอาศัยมาตรฐานงาน (Work Standard)

จากการคำนวณเกี่ยวกับการใช้เวลามาตรฐานข้างต้น ทำให้เราสามารถคาดคะเนความต้องการแรงงานขึ้น การใช้เวลาในการทำงานของแต่ละงานไม่เท่ากัน ดังนั้นเราจะต้องหาเวลามาตรฐาน ของการทำงานแต่ละงานให้ได้ หน่วยที่ใช้คือ man-hour ซึ่งหมายถึงชั่วโมง แต่เป็น ชั่วโมงของคนทำงานไม่ใช่แรงงานจากสัตว์หรือเครื่องจักร จึงจะสามารถนำมาคำนวณหากำลังคนต่อไป

2. วิธีการคาดคะเนทางสถิติ (Statistical Projection)

วิธีทางสถิติที่นิยมใช้มากคือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์กับสมการถดถอย เช่น ความสัมพันธ์ของยอดขายกับจำนวนพนักงานขาย จำนวนสินค้าที่ผลิตได้กับจำนวนพนักงาน จำนวนรายการในการลงบัญชีกับพนักงานลงบัญชี จำนวนของผู้เบิกเงินจากธนาคารกับเสมียนรับจ่ายเงิน เป็นต้น ตามปกติการคาดคะเนทางสถิตินี้ จะอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ผ่านมาในอดีตกับการคาดคะเนในอนาคต หรือเป็นการใช้แนวโน้มของข้อมูลที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตเพื่อคาดคะเนความต้องการปริมาณแรงงานในอนาคต

3. วิธีการคาดคะเนโดยผู้เชี่ยวชาญ (Delphi Technique)

เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านแรงงานโดยขอความเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยไม่ให้เผชิญหน้ากัน ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนอาจมีความเห็นที่ไม่เหมือนกัน และเพื่อไม่ให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งมีอิทธิพลต่อผู้เชี่ยวชาญคนอื่น วิธีการคือจะส่งคำถามไปยังผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้คาดคะเนทางด้านแรงงาน เมื่อได้คำตอบกลับมาจึงนำมาสรุปหรือหาค่าเฉลี่ยหรือขึ้นกับการพิจารณาขององค์การ

4. วิธีการคาดคะเนโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ (Computer Analysis)

ปัจจุบันเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามาก สามารถเก็บข้อมูลได้จำนวนมาก ถูกต้องแม่นยำ และสามารถทำการประมวลผลหรือคำนวณข้อมูลได้รวดเร็ว เครื่องคอมพิวเตอร์จึงสามารถตอบคำถามการใช้แรงงานได้

5. การคาดคะเนโดยใช้แบบจำลองของมาร์คอฟ (Markov Model)

วิธีการนี้จะนำหลักการคณิตศาสตร์ขั้นสูงมาประยุกต์ในการศึกษา และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต เพื่อองค์การจะได้จัดเตรียมแผนในการสรรหา คัดเลือกหรือกิจกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านอื่น ๆ ต่อไป

6. การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis)

เป็นเทคนิคการพยากรณ์จากระดับบนลงสู่ระดับล่าง พัฒนาเพื่อใช้พยากรณ์โดยอาศัยพื้นฐานจากความสัมพันธ์กันของการจ้างงาน ผู้วางแผนสามารถพัฒนาตารางหรือกราฟ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในอดีตระหว่างยอดขายกับจำนวนพนักงาน ตารางที่ แสดงตัวอย่างการพยากรณ์ความ

ต้องการกำลังคน โดยวิธีวิเคราะห์จากแนวโน้ม ของบริษัทรัคบี้ สปอร์ต กู้ดส์ (Rugby Sporting Goods) ซึ่งมียอดขายเพิ่ม ดังนั้นความต้องการการจ้างงานของบริษัทจึงเพิ่มตามไปด้วย แต่การเพิ่มจะไม่เพิ่มในสัดส่วนแน่นอน หรือเป็นเส้นตรง

ตารางที่ 2 แสดงการพยากรณ์ความต้องการกำลังคน โดยวิธีวิเคราะห์จากแนวโน้มของ บริษัทรัคบี้ สปอร์ต กู้ดส์

ข้อมูลจริงของปี	ยอดขาย (ดอลลาร์สหรัฐ)	การสำรวจจำนวนพนักงาน (คน)	การพยากรณ์พนักงาน ปรับปรุงการผลิตต่อปี อัตราเพิ่มขึ้น 3% ต่อปี
1995	100,000,000	5,000	5,000
1996	120,000,000	6,000	5,825
1997	140,000,000	7,000	6,598
1998	160,000,000	8,000	7,321
ปีที่คาดคะเน	การพยากรณ์จาก ยอดขาย	การพยากรณ์จำนวนพนักงาน (คน)	-
1999	180,000,000	9,000	7,996
2000	200,000,000	10,000	8,626

ที่มา (สมชาย หิรัญกิตติ, 2542, หน้า 75)

7. การใช้วิจารณ์ญาณของผู้บริหาร (Manager)

ในการคาดการณ์โดยใช้เทคนิคที่กล่าวมา เป็นเพียงการยกตัวอย่างของเทคนิคการพยากรณ์กำลังคนวิธีต่างๆ ที่ได้รับการอ้างอิงหรือนำมาประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจเท่านั้น การจะใช้ในหน่วยงานต่างๆจริง ๆ นั้น นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะเลือกใช้วิธีใดในทางปฏิบัติ ก็อาจพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ ของแต่ละเทคนิควิธี ได้แก่

- 7.1 ระยะเวลา เทคนิคแต่ละเทคนิคใช้เวลาแตกต่างกัน
- 7.2 ลักษณะของข้อมูลที่จะได้รับ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพหรือปริมาณ
- 7.3 ค่าใช้จ่าย การใช้เทคนิคแต่ละตัว มีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน ควรต้องดูงบประมาณ

ของหน่วยงานด้วย

- 7.4 ความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง แม่นยำ ของอุปกรณ์เครื่องมือ
- 7.5 ความง่ายต่อการนำไปใช้ ต้องให้สอดคล้องเหมาะสมกับผู้นำข้อมูลไปใช้ด้วย

วิธีวิเคราะห์การคาดการณ์กำลังคนโดยใช้มาตรฐานงาน

การจัดทำแผนกำลังคน หมายถึงทำแผนที่จะรับคนเข้ามาในองค์การว่ารับจำนวนเท่าใด แต่ละคนต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการสรรหา คัดเลือกต่อไป เราสามารถหาจำนวนของบุคลากร หรือกำลังคนได้จากการใช้มาตรฐานงาน (Job Standard) มาเป็นข้อมูลในการจัดทำกำลังคน เนื่องจากการทำแผนกำลังคนต้องพิจารณาทั้งในด้านคุณภาพ ลักษณะของบุคคลที่ต้องการ การจะได้มาซึ่งจำนวนบุคคลที่ต้องการนั้น มีวิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์จากปริมาณงาน (Work-load Analysis)
2. การวิเคราะห์จากแรงงานภายใน (Work-force Analysis)

-ตัวอย่างการคำนวณหากำลังคนโดยใช้มาตรฐานงาน-

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์จากปริมาณงาน (Work-load Analysis)

สมมุติ	ในฝ่ายผลิตของโรงงานแห่งหนึ่ง มีงานผลิตแก้ว		
ใน	1 เดือนต้องผลิตแก้วให้ได้ประมาณ	1,000	ใบ
ในขณะที่	แก้ว 1 ใบใช้เวลาในการผลิตรวมทั้งสิ้น	1*	ชั่วโมงต่อใบ
ฉะนั้น	ต้องใช้เวลารวมทั้งสิ้น	$1 \times 1,000 = 1,000$	ชั่วโมง
สมมุติ	พนักงาน 1 คนทำงานเดือนละ	160**	ชั่วโมง
ดังนั้น	เพื่อให้งานเสร็จสิ้นต้องใช้คนทั้งสิ้น	$1,000 / 160 = 7$	คน

หมายเหตุ *เวลาในการทำงาน 1 ชั่วโมง อาจเปลี่ยนแปลงได้หากเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเปลี่ยนหรือศักยภาพของบุคลากรเปลี่ยน

** 160 ชั่วโมง มาจาก เฉลี่ยทำงานเดือนละ 20 วัน ๆ ละ 9 ชั่วโมง ดังนั้น จำนวนชั่วโมงการทำงานอาจเปลี่ยนแปลงได้

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์จากแรงงานภายใน (Work-force Analysis)

หลังจากพิจารณาภาระงานแล้ว ต้องคำนึงถึงลักษณะของแรงงานภายในองค์กร 2 เรื่อง ได้แก่

1. พิจารณาการขาดงานของพนักงาน

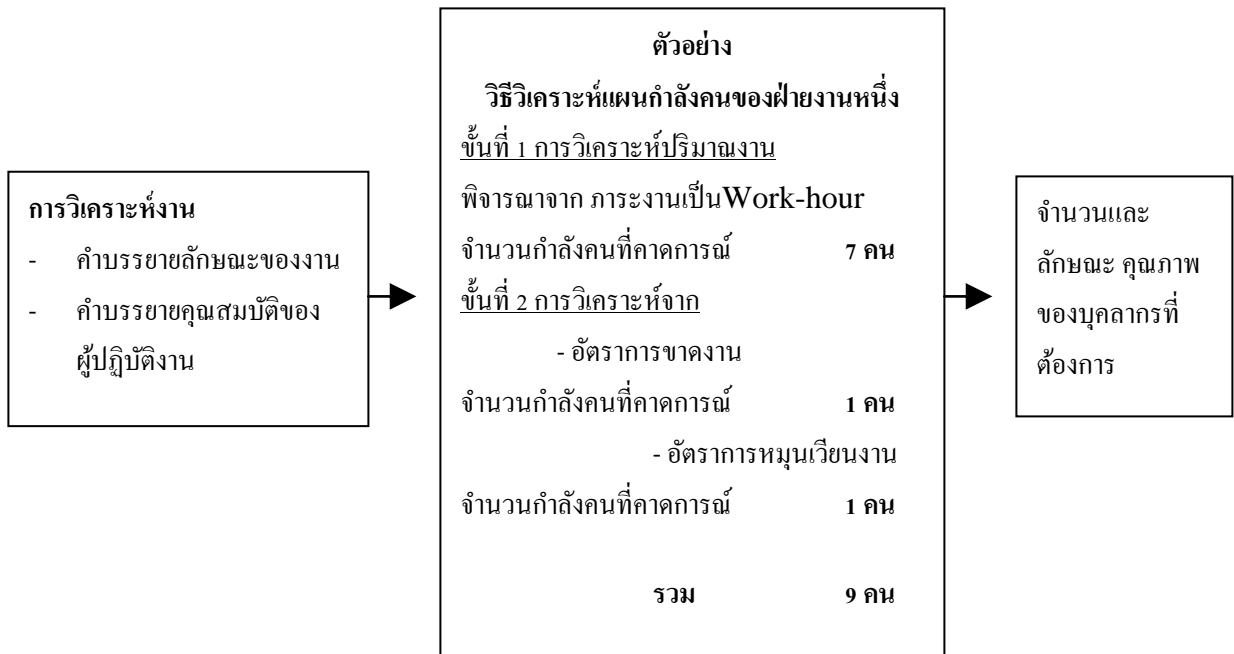
การขาดงาน (Absenteeism) หากอัตราการขาดงาน อยู่ในระดับ 3-6 เปอร์เซ็นต์ ถือเป็นปกติ แต่หากอัตราการขาดงานสูงกว่านี้ เป็นเรื่องที่หน่วยงานควรหาสาเหตุและแก้ปัญหา จากขั้นที่ 1 เราได้กำลังคน 7 คนสำหรับฝ่ายผลิตดังกล่าว แต่ในการตัดสินใจจริง หากพิจารณาจากการขาดงานแล้วพบว่า โดยเฉลี่ยทุกวันมีคนขาดงาน 1 คน องค์กรอาจวางแผนไว้ว่าต้องการคนเพิ่มอีก 1 คน เป็น 8 คนก็ได้ หรืออาจใช้เทคนิคอื่นทดแทน เช่น การทำงานล่วงเวลา หรือจ้างชั่วคราว เป็นลักษณะใช้ทรัพยากรจากภายนอก (Out Source) และยังตัดสินใจที่ 7 คนเช่นเดิม ก็ได้

การศึกษาสาเหตุของการขาดงาน หากอัตราการขาดงานมีสูง ควรพิจารณาหาสาเหตุ ซึ่งเราควรเก็บข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหาสาเหตุต่อไป อันได้แก่

- 1.1 ชื่อ และตำแหน่งของผู้ขาดงาน
- 1.2 เหตุผลในการขาดงาน
- 1.3 วันที่ขาดงานว่าเป็นวันใด (จันทร์-อาทิตย์) และวันที่เท่าไร (1-31)
- 1.4 เพศหญิงหรือเพศชาย
- 1.5 ลักษณะสภาพของงานทำงานของผู้ที่ขาดงาน

2. พิจารณาการหมุนเวียนของพนักงาน การหมุนเวียนของงาน (Turnover) หมายถึง

การเข้าและออกจากงาน อันเนื่องมาจาก การเสียชีวิต การลาออก การโอนย้าย และการเกษียณอายุ จากการพิจารณาการขาดงานแล้ว พบว่าควรเพิ่มพนักงานเป็น 8 คนแล้ว และหากพิจารณาอัตราการหมุนเวียนของงานพบว่าอัตราการออกจากงานมากกว่าอัตราการเข้างาน โดยเฉลี่ย 1 คน ก็อาจเพิ่มจำนวนของกำลังคนที่ต้องการเป็น 9 คนก็ได้ หรือจะยังคงเป็น 7 คนหรือ 8 คนก็แล้วแต่การพิจารณาขององค์กร

รูปภาพที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ของการวิเคราะห์งานกับวิธีวิเคราะห์แผนกำลังคน

ที่มา (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 62)

การหาเวลามาตรฐานในการทำงาน

จากการวิเคราะห์กำลังคนโดยพิจารณาจากภาระงานนั้น การได้จำนวนของกำลังคนที่ต้องการนั้น ขึ้นอยู่กับชั่วโมงการทำงาน หากบุคคลใช้เวลาในการทำงานขึ้นได้ขึ้นหนึ่งนาน จะส่งผลให้ต้องใช้คนจำนวนมากขึ้นเพื่อทำงานให้แล้วเสร็จได้ทันเวลา ในทำนองเดียวกันหากบุคคลใช้เวลาในการทำงานขึ้นได้ขึ้นหนึ่งเร็ว ก็ส่งผลให้จำนวนของบุคคลหรือแรงงานลดลง องค์กรก็จะเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานน้อยลงด้วย แต่หากคำนวณผิดพลาดมากองค์กรก็จะขาดแรงงาน งานจะแล้วเสร็จล่าช้า ฉะนั้นเวลาที่นำมาคำนวณนั้นควรเป็นเวลามาตรฐานที่แท้จริง เพื่อให้ผลของการวางแผนไม่ผิดพลาด จึงควรใช้เทคนิคในการวัดงานมาช่วย เพื่อให้ได้เวลาที่แท้จริง และขจัดเวลาที่ไร้ประสิทธิภาพออกไป

เทคนิคในการวัดงานแบบ “Time Study”

เป็นเทคนิคในการวัดงานอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้เวลายามาตรฐานในการทำงาน โดยหาเวลาส่วนย่อยของงานหนึ่ง ภายใต้สภาวะการทำงานปกติ คำว่าปกติ หมายความว่า เป็นปกติมาตรฐาน คือ คนปกติมาตรฐาน (ไม่เจ็บป่วยทั้งทางกายและใจ เพราะเป็นตัวแทนของพนักงานทั้งหมดที่ทำงานนั้น ๆ) งานปกติมาตรฐาน (ระดับของงานเป็นงานที่บุคคลธรรมดาสามัญจะทำได้) สภาพการทำงานปกติมาตรฐาน (สภาพการทำงานจริง มีได้อยู่ภายใต้ภาวะ การทำงานที่ผิดปกติ)

Task	หมายถึง	งานชิ้นใดชิ้นหนึ่ง
Work Element	หมายถึง	ส่วนย่อยของงาน
Allowances	หมายถึง	เวลาเผื่อ (ประมาณ 10-15 เปอร์เซ็นต์ ของเวลาพื้นฐาน)
Standard Time	หมายถึง	เวลายามาตรฐาน
Base Time	หมายถึง	เวลาพื้นฐาน (เวลาทั้งหมดของส่วนย่อยของงาน)

$$\text{Standard Time} = \text{Base Time} + \text{Allowances}$$

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงาน

1. ตัวผู้ปฏิบัติงาน หากผู้ปฏิบัติงานมีความไม่ปกติของจิตใจและร่างกาย จะทำให้มีผลต่อการทำงานที่ตนรับผิดชอบได้
2. สิ่งแวดล้อมในการทำงาน สิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและชีวภาพ มีผลกระทบต่อการทำงานทั้งสิ้น เช่น อุณหภูมิ ความชื้น การระบายอากาศ แสง สี เสียง เป็นต้น
3. เครื่องมือ เครื่องจักรอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ประกอบการทำงาน หากมีปัญหา อาจทำให้งานทำงานหยุดชะงักได้
4. การเคลื่อนไหวของร่างกาย อันหมายถึงความคล่องแคล่ว เนื่องจากสภาพจิตใจและร่างกายของผู้ปฏิบัติงานอาจจะเหมือนกัน คือปกติเช่นกัน แต่การเคลื่อนไหวของตัวบุคคลแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ส่งผลให้การทำงานช้าเร็วต่างกัน

การตัดสินใจเมื่อขาดแคลนแรงงานและเมื่อมีแรงงานมากเกินไป

เมื่อขาดแคลนแรงงาน

1. ขาดแคลนระดับไม่มาก อาจใช้วิธีการทำงานล่วงเวลา หรือ จ้างงานชั่วคราว
2. ขาดแคลนมาก อาจต้องจัดหาแรงงานเพิ่มเติม ดังนั้นการวางแผนจึงยังมีความสำคัญ
3. ขาดแคลนเฉพาะแรงงานในระดับที่ต้องใช้ฝีมือ อาจต้องมีโครงการพัฒนาแรงงาน และเลื่อนระดับแรงงานขึ้นมา

เมื่อปริมาณแรงงานมีมากเกินไป

อาจแก้ไขโดยพยายามลดจำนวนพนักงานในลักษณะต่างๆ ลดตำแหน่งงาน ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เกษียณก่อนอายุ หรือการเลิกจ้างกรณีหมดสัญญา การลาออกโดยสมัครใจ การให้ออกเป็นต้น อย่างไรก็ตาม ตามปกติองค์กรมักจะไม่ใช่ นโยบายที่จะลดพนักงาน เนื่องจากไม่เป็นผลดีทั้งในแง่ขวัญและกำลังใจของพนักงาน และในแง่ของคุณภาพของผลงาน แต่องค์กรมักใช้วิธีอื่นแทน เช่น การเกลี่ยคน ฝ่ายงานบางฝ่ายอาจมีปริมาณงานมากกว่าพนักงาน แต่บางฝ่ายอาจมีพนักงานมากกว่าปริมาณงาน และพนักงานแต่ละฝ่ายสามารถพัฒนาให้ทำงานแทนกันได้ องค์กรก็อาจใช้วิธีการเกลี่ยคนได้ หรือยังคงจำนวนพนักงานเดิมไว้เรื่อยๆ หากเมื่อมีตำแหน่งว่างเกิดขึ้นและคนในองค์กรสามารถทำงานได้ ก็ทำการโอนย้ายในองค์กรเอง จนกว่าระดับของปริมาณงาน และปริมาณคนในองค์กรจะมีความสมดุลกัน

สรุปสาระสำคัญของบทที่ 3

การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการคาดการณ์เกี่ยวกับความต้องการกำลังคนในอนาคตในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งต้องคำนึงถึงปริมาณคนที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วย การคาดการณ์กำลังคนนั้นไม่ได้ความถึงเพียงแต่จำนวนของบุคลากรที่ต้องการใช้ในฝ่ายต่างๆ เท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะของคนด้วยว่าต้องมีคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะอย่างไร ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สำหรับปัจจัยหลักๆ ได้แก่ (1) เป้าหมายขององค์กร (2) นโยบายของรัฐ (3) เงื่อนไขตลาดแรงงาน (4) เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง สาเหตุที่ต้องมีการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากความจำเป็นอันเนื่องมาจากแรงผลักดันของกระแสการเปลี่ยนแปลง การแข่งขันจากคู่แข่ง และแรงผลักดันจากภายใน

องค์การ กระบวนการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ มี 4 ชั้น ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ (2) การคาดการณ์กำลังคนในปัจจุบัน (3) การคาดการณ์กำลังคนในอนาคตและ (4) การจัดทำแผนกำลังคนเพื่อการสรรหาคัดเลือก สำหรับการคาดคะเนกำลังคนมีหลายวิธี (1) คาดคะเนโดยอาศัยมาตรฐานงาน (2) คาดคะเนทางสถิติ (3) คาดคะเนโดยผู้เชี่ยวชาญ (4) คาดคะเนโดยใช้คอมพิวเตอร์ (5) คาดคะเนโดยใช้แบบจำลองมาร์คอฟ (6) การวิเคราะห์แนวโน้ม และ (7) การใช้วิจารณ์ญาณของผู้บริหาร

คำถามท้ายบท

1. การวางแผนกำลังคนหรือการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายความว่าอย่างไร
2. ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการวางแผนทรัพยากรมนุษย์
3. การวางแผนทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อองค์กรอย่างไร
4. องค์กรมีความจำเป็นอย่างไรจึงต้องทำการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ จงบอกสาเหตุความจำเป็นดังกล่าว
5. อธิบายกระบวนการวางแผนทรัพยากรมนุษย์
6. การจะได้มาซึ่งจำนวนและลักษณะของบุคคลที่ต้องการมีวิธีการได้มาโดยใช้เทคนิควิธีใดได้บ้าง
7. ให้แสดงการคำนวณหาเวลายามาตรฐานของงาน 1 งาน โดยนักศึกษายกตัวอย่างชิ้นงานเอง
8. จากข้อ 7 ให้คำนวณหากำลังคนโดยใช้เทคนิควิธีการใช้เวลายามาตรฐานงาน โดยนักศึกษายกตัวอย่างชิ้นงานเอง
9. เมื่อขาดแคลนแรงงาน จงเสนอแนะวิธีการแก้ไข
10. เมื่อแรงงานมีมากเกินไป จงเสนอแนะวิธีการแก้ไข

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

1. ณีภูษพันธ์ เขจรนนันท์. (2542). การจัดการทรัพยากรบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2. นพ ศรีบุญนาถ. (2546). การคัดเลือกบุคคลและการบริหารค่าตอบแทน. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
3. บรรยงค์ โตจินดา. (2543). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น (1977).
4. เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์. (2547). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. อุดรธานี: แม่ละมุลการพิมพ์.
5. พยอม วงศ์สารศรี. (2542). องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุภา.
6. สมชาย หิรัญกิตติ. (2542). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.
7. เสนาะ ตีเยาว์. (2543). การบริหารงานบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.